

N:o 10.

Ank. till Riksd. kansli den 15 februari 1894, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts proposition med förslag om tillägg till 26 § 1 mom. i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883 än äfven väckta motioner om ändring af vissa bestämmelser i nämnda lag.

Kongl. Maj:t har den 8 sistlidne december till Riksdagen aflåtit följande proposition n:o 15:

Under åberopande af bifogade i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, vill Kongl. Maj:t härmed, jemlikt 87 § regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga följande af kyrkomötet, på sätt dess här bilagda underdåniga skrifvelse utvisar, för dess del godkända förslag till

L a g

om tillägg till § 26 mom. 1 i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883.

Som vid prestval inom vissa församlingar i riket visat sig, att ett mycket ringa antal röstberättigade kommit att i valet deltaga, af anledning att större delen af den manliga befolkningen oafbrutet under längre

tid varit å aflägsna orter frånvarande för idkande af sjöfart, fiske eller annan handtering, alltså varder härigenom förordnad, att § 26 mom. 1 i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883 skall erhålla ett tillägg, så lydande:

Utan hinder af hvad här ofvan i detta moment är stadgadt om utöfning af rösträtt, må, uppå framställning af församling, der vid prestval rösterna skola efter upprop afgifvas, Konungen, om han finner ortsförhållandena föranleda dertill, förordna, att, i händelse gift röstegande eller ombud för honom vid nämnda upprop icke låter sig afhöra, den röstegandes hustru, der hon vid uppropet sig anmäler, eger att vid valet utöfva mannens rösträtt, så framt hon är välfräjdad, tillhör svenska kyrkan och ej gjort anmälan om utträde ur densamma.

Denna proposition har af kamrarne blifvit hänvisad till behandling af lagutskottet; och får utskottet, under åberopande af hvad de propositionen bilagda handlingarna innehålla, hemställa,

1:o) att propositionen må af Riksdagen antagas.

I sammanhang med den kongl. propositionen har utskottet till behandling förehaft två särskilda inom Andra Kammaren väckta och till utskottet hänvisade motioner om ändring af vissa bestämmelser uti ifrågavarande lag.

Sålunda har herr Gustaf Ericsson, hvilken vid sistlidne riksdag hemstälde, att Riksdagen ville för sin del besluta sådan ändring uti 30 § af omförmälda lag rörande »prestval» och deremot svarande särskilda föreskrifter för hufvudstaden och andra orter, att dessa val skulle förättas med slutna sedlar, i motion n:o 77 nu förnyat denna sin hemställan.

Enligt nämnda lagrum skall val af prest verkställas öppet och i öfrigt sålunda, att valförrättaren uppropar de röstegandes namn i den ordning, hvori de i den justerade vallängden förekomma. Vid uppropet skall en hvar väljande för sig framträda till valbordet att sin röst på någon af de föreslagna afgifva. Är röstegandes namn två gånger uppropadt, utan att han sjelf eller ombud för honom framträd och röst afgifvit, har han förlorat sin rösträtt.

Motionären erinrar till en början derom, att i hufvudstaden nyligen vidtagits den förändring, att en hvar röstegande får afgifva sin röst vid hvilken tid som helst under valförrättningens gång, och anför derefter till stöd för sin motion hufvudsakligen följande:

Mot öppen omröstning vid prestval kunde samma invändningar göras, som bragt detta omröstningssätt i misskredit öfver allt, der det annars användts. Det tillfälle till påtryckning och obehörigt tvång på de väljande, som vore uteslutet vid omröstning med slutna sedlar, förefunnes i så mycket högre grad vid den öppna omröstningen, der en hvar kunde höra, huru den andra röstade, och därför utsätta honom för trakasseri och obehag. Dessutom kunde den öppna omröstningen lätteligen förtrycka hela valresultatet, i ty att en prestman kunde erhålla röstöfvervigt vid början af valet utan att därför vara omfattad med flertalets sympatier, hvarigenom en oriktig föreställning hos en stor del väljande uppkomme om omöjligheten att inverka på valets utgång; och man hörde därför ofta, att de, som tänkt rösta på andra prester, under valets fortgång afhölle sig från att delta i omröstningen, hvars utfall på detta sätt mycket väl kunde blifva ett helt annat, än man annars haft skäl att vänta. Det slutna omröstningssättet användes numera vid flera val, och dess tilltagande användning syntes motionären vittna till fördel för dess lämplighet. Det funnes intet skäl, hvarför icke detta röstsätt skulle medföra enahanda förmåner äfven vid prestval. Genom dess användning skulle man, bland annat, äfven vinna afsevärda lättnader vid sjelfva valförrättningen.

I det utlåtande, utskottet vid sistlidne riksdag afgaf i anledning af herr Gustaf Ericssons då i ämnet väckta motion, anfördes:

I motsats till motionären håller utskottet före, att prestval fortfarande såsom hittills bör ske öppet. Detta valsätt torde nemligen vara egnadt att långt bättre än den slutna omröstningen motsvara karakteren af en valhandling sådan som den ifrågavarande, för hvilken allt förhemligande af valmännens ställning i frågan bör vara främmande. Praktiska hänsyn synas utskottet äfven tala för bibehållande af nu gällande valsätt. Enligt utskottets åsigt skulle nemligen i öfvervägande antalet fall den af motionären förordade anordningen ingalunda föranleda minskad tidsutdragt, men väl en del olägenheter, egnade att i betänklig grad förringa valhandlingens trygghet. I sådant hänseende torde vara till fyllest att erinra, hurusom möjligen inträffande namnförvexlingar,

vid det öppna valsättets användande lätta att undvika, icke sällan skulle vålla allehanda valtrakasserier.

Utskottet finner fortfarande dessa skäl vara fullt giltiga; och då härtill kommer, att, enligt hvad utskottet förspott, någon allmännare önskan om sådan ändring uti ifrågavarande lagrum, som motionären föreslagit, åtminstone icke å landsbygden yppats, får utskottet hemställa,

2:o) att herr Gustaf Ericssons förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

I den andra motionen n:o 86 har frågan om sådan förändring i 26 § 1 mom. af ifrågavarande lag, att ingen skulle ega i prestval deltaga med större röstetal för jordbruksfastighet än en tjugonedel af församlingens hela röstetal, hvilken fråga på grund af en utaf herr J. P. Jansson i Saxhyttan väckt motion vid förra årets riksdag förelåg till behandling, jemväl vid innevarande riksdag bragts å bane, i det herr Jansson under hänvisning till hvad han anförde till stöd för sistnämnda motion hemställt, att Riksdagen ville för sin del besluta följande förändrade lydelse af omförmälda lagrum:

Rösträtt vid prestval tillkommer — — — —
och att icke heller någon må i valet deltaga med större röstetal för jordbruksfastighet än en tjugonedel, och för andra beskattningsföremål — — — — skall bråket bortfalla.

Det lagrum, hvori ändring nu ifrågasättes, innehåller följande bestämmelser:

»Rösträtt vid prestval tillkommer en hvar, som i församling, der sådant val skall anställas, eger rättighet att i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut deltaga; och gälle vid valet i afseende på röstberäkning samt rösträtts utöfning och öfverlåtande på annan person hvad för kyrkostämma är stadgadt; dock med den jemkning i församling å landet att rösträtt, som tillkommer någon för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet, icke må åtnjutas för mer än en femtedel af det röstetal, hvilket eljest bort tillkomma honom enligt den för omröstning å kyrkostämma gällande röstgrund, och att icke heller någon må i valet deltaga med större röstetal för jordbruksfastighet än en femtedel, och för andra beskattningsföremål än en femtiondedel af församlingens hela

röstetal å kyrkostämma. Uppkommer vid den beräkning af rösträtt ensamt bråktal, åtnjutes därför en röst; uppkommer, jemte helt tal, bråktal, skall bråktalet bortfalla.»

De skäl herr Jansson vid sistlidne riksdag anförde för den ifrågasatta ändringen voro hufvudsakligen följande:

Ehuru genom lagen angående tillsättning af presterliga tjänster en förbättring inträdt uti förutvarande förhållanden i fråga om dylika tjänsters tillsättande, vore det dock uppenbart, att denna lag i just dess viktigaste del — den nemligen, som anginge rösträtten — vore långt ifrån tillfyllestgörande för att ens närmelsevis kunna anses tillfredsställa det hos allmänheten rådande, berättigade kraf att åtminstone vid val af själasörjare personligheten måste tillerkännas någon betydelse och icke allenast penningen eller förmögenheten intaga första rummet. Ingen kunde nemligen påstå, att genom ofvan anförda bestämmelser rörande rösträtt vid prestval församlingarne i nämnevrd mån erhållit något större inflytande vid tillsättande af sin själasörjare. Fortfarande vore det innehafvarne af de större jordbruksfastigheterna, som vore de bestämmande vid prestval, och om några få af dem förenade sig, kunde de öfverrösta alla de andra. Såsom exempel härå kunde motionären hänvisa till ett kyrkoherdeval, som nyligen egt rum i den församling han tillhörde, hvarvid fem personer blifvit med stor majoritet rådande, ehuru alla de andra röstande, uppgående till ett antal af tvåhundraio personer, afgifvit sina röster på en annan af de sökande, och hvilket val närmast föranledt honom att nu vidröra detta ämne. Det kunde för öfrigt icke vara gagneligt, hvarken för kyrkan i dess helhet, den särskilda församlingen, den enskilda församlingsmedlemmen, ej heller för presten, att lagen om rösträtt vid prestval vore sådan, att ett fåtal kunde tillsätta den prest, till hvilken de öfriga församlingsmedlemmarna icke hyste förtroende; och om man icke ville, att allmänheten skulle mista sitt förtroende till kyrkan, vore det därför angeläget, att en ändring i nämnda lagbestämmelse med det snaraste gjordes. Helst skulle motionären vilja vara med om att helt och hållet rifva ned den nuvarande byggnaden i fråga om rösträtt vid prestval och uppföra en ny sådan med personlighetsprincipen såsom grund; men då motionären icke hade förhoppning, att Riksdagen skulle vara villig att öfvergifva den grund, som antogs vid 1883 års riksdag, ville motionären till Riksdagens ompröfning framlägga det förslag, att, med bibehållande af gällande grund, begränsa rösträtten för innehafvarne af de större jordbruksfastigheterna i så vidsträckt mån, att icke magten komme att hvila allenast i några få personers händer. För att en ändring häruti skulle komma att hafva åsyftad verkan, syntes det

motionären nödigt, att maximum för rösträtt, som tillkomme jordbruksfastighet, bestämdes till en tjugonedel af församlings hela röstetal.

Utskottet, som vid senaste riksdag afstyrkte herr Janssons motion, anförde då såsom skäl härför följande.

Såsom framgår af förhandlingarne vid 1883 års riksdag, hafva gällande bestämmelser i fråga om rösträtt vid prestval tillkommit i enlighet med ett af lagutskottet vid nämnda riksdag framställt sammanjemkningsförslag. I det af utskottet ursprungligen framlagda förslag till lag i förevarande ämne var nemligen någon begränsning icke stadgad beträffande rösträtt, som utöfvades för jordbruksfastighet. Såsom skäl härför anförde utskottet hufvudsakligen, att det icke kunde anses vara obilligt att, då fastighetsegarne dittills varit de enda röstberättigade och vore de som företrädesvis aflönade presterskapet, man åtminstone åt egare af jordbruksfastighet, hvilka onekligen representerade det mest stadigvarande intresset, lemnade rösträtt för fastighetens hela fyrktal. En sådan anordning syntes utskottet vara påkallad jemväl deraf, att då de flesta stora jordegendomar vore i sin helhet eller delvis upplåtna på arrende, samt rösträtt för utarrenderad egendom skulle utövas af arrendator eller landbo, man syntes kunna antaga, att rösträtt, som tillkomme större jordbruksfastighet, skulle komma att utskiftas på flere röstberättigade. Den i enlighet härmed affattade 26 § i förslaget blef af Första Kammaren godkänd, men afslogs af Andra Kammaren. Utskottet, som af anförda skäl fann en sammanjemkning kunna ske i den rigtning, att med bibehållande i öfrigt af den föreslagna röstgrunden ett relativt röstmaximum bestämdes jemväl beträffande rösträtt för jordbruksfastighet, föreslog detta maximum till en femtedel af församlings hela röstetal å kyrkostämma; och blef ifrågavarande 26 §, i enlighet härmed affattad, vid förnyad behandling af båda kamrarne godkänd samt ingick i oförändradt skick i lagen den 26 oktober 1883 angående tillsättning af presterliga tjänster. Enligt utskottets åsigt bör, då — såsom i förevarande fall — en lagbestämmelse tillkommit uteslutande på grunvalen af ett efter långvariga och skarpa meningsbrytningar framställt medlingsförslag, ändring af en sådan bestämmelse icke ske, utan att giltiga skäl dertill föreligga. Så vidt utskottet har sig bekant, hafva gällande bestämmelser i ämnet i det hela verkat tillfredsställande, och hvad motionären, med hänsyn närmast till ett enstaka fall, der, enligt hans

åsigt, så icke skett, anført till stöd för sin framställning, synes utskottet icke innefatta giltig anledning till rubbning af bestående förhållanden.

Då den förnyade framställning i förevarande ämne, hvilken vid denna riksdag förelegat till utskottets behandling, icke kunnat öfvertyga utskottet om lämpligheten att frånträda den ståndpunkt i ämnet, som af senaste lagutskott intagits, får utskottet hemställa,

3:o) att herr J. P. Janssons ifrågavarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 15 februari 1894.

På lagutskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.

Reservation:

dels beträffande *andra* punkten: af herrar *J. Anderson, Kardell* och *E. Svensson*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till herr *G. Ericssons* motion,

dels öck beträffande *tredje* punkten af herrar *von Krusenstjerna, Näs-lund, F. Andersson, Bruzelius, Kardell, P. G. Pettersson* och *E. Svensson*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till herr *J. P. Janssons* motion, samt af herr *J. Andersson*.

Herr *Erickson* har begärt få här antecknad, att han icke deltagit i utskottets behandling af ofvan omförmälda ärenden.

STOCKHOLM, 1894.

STOCKHOLM, 1894.

STOCKHOLM, 1894.

STOCKHOLM, 1894.

STOCKHOLM, 1894.

STOCKHOLM, 1894.

STOCKHOLM, 1894.

STOCKHOLM, IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI, 1894.

STOCKHOLM, 1894.

STOCKHOLM, 1894.

STOCKHOLM, 1894.

STOCKHOLM, 1894.

STOCKHOLM, 1894.

STOCKHOLM, 1894.